

SÅDAN BLIVER DU GOD TIL AT LÆSE PÅ KINESISK!

GODE RÅD FRA EN SPECIALESKRIVER

For et efterhånden stort antal danskere er september begyndelsen på et efterår med kinesisk på programmet. Nogle går på et aftenskolekursus en gang om ugen, nogle gymnasieelever har kinesisk på skoleskemaet, og nogle studerer kinesisk for at uddanne sig til sinologer. For dem alle gælder det vist, at de kinesiske skrifttegn volder besvær. Men det er der råd for!

Af Signe Ptaszynski
cand.mag. i kinesisk fra Københavns
Universitet

I december 2008 afleverede jeg mit speciale om „Læsning på kinesisk som fremmedsprog“. Specialet byggede på en undersøgelse af sammenhængen mellem måden, studerende og kursister med en vis læseerfaring læser på, de metoder, de bliver undervist efter, samt måden, hvorpå de lærer sig skrifttegn. Deltagerne i undersøgelsen var studerende fra Københavns Universitet, der havde gennemgået knap et års studier eller mere, samt kursister på Studieskolen i København på niveau 5 og derover. Undersøgelsen mandede ud i en række forslag til, hvordan man kan forbedre undervisningen i kinesisk.

Siden har både aftenskolekursister og universitetsstuderende spurgt mig om, hvilke gode råd jeg kunne give dem med hensyn til det at lære at læse på kinesisk. I denne artikel har jeg samlet nogle resultater fra tidligere forskning og fra min egen undersøgelse.

Om end man kan lære at tale temmelig meget kinesisk uden at kunne læse tegn, ender de fleste, der går videre fra begynderniveau, alligevel med at blive draget af tegnene – enten af nysgerrighed eller ud fra en erkendelse af, at det trods alt er rart at kunne læse en menu eller teksten på

togbilletter på egen hånd. Andre igen går skridtet videre og vil gerne lære at læse lette tekster på basalt niveau, mens gymnasieelever og universitetsstuderende skal imødekomme krav om læsefærdigheder til eksamen. Det er især til denne sidste gruppe, der gerne vil kunne læse sammenhængende tekster på basalt eller højere niveau, at disse råd henvender sig, men jeg håber og tror, at også andre med interesse for kinesisk kan have udbytte af artiklen.

Skrifttegnenes opbygning

De enkelte skrifttegn er bygget op af elementer, der ofte går igen i andre tegn, og i mange tilfælde fortæller noget om enten betydningen eller udtalen af skrifttegnet. Det element, der har at gøre med tegnets betydning, er ofte identisk med radikalen i tegnet, hvilket er den del, man slår op efter i en kinesisk ordbog. Om end disse tegn-elementer langt fra altid giver et pålideligt fingerpeg om tegnets udtale og betydning, har forskellig forskning vist, at det er gavnligt på en eller anden måde at være opmærksom på dem, når man øver sig i at skrive eller genkende skrifttegn.

Skrifttegnenes opbygning kan inddrages i indlæringen på forskellige måder. Jiang Xin, der forsker i skrifttegnindlæringen på kinesisk som fremmedsprog ved Beijing Language and Culture University, foreslår, at man analyserer de fejl, man laver, mens man lærer sig at skrive tegn udenad. Dette gør man ved at rette sin opmærksomhed på den del af tegnet, der volder problemer, og lægge mærke til, på hvilke måder det ligner eller adskiller sig fra andre tegn man kender. Dette har hun påvist er langt mere effektivt end blot at skrive tegnet en masse gange.

Helen Shen, der er forsker og underviser på kinesiskstudiet på Iowa University, har med en gruppe kinesiskstuderende afprøvet tre måder at lære at genkende skrifttegn på.

I den første viste hun de studerende på tavlen, hvordan skrifttegnene var sammensat af forskellige elementer relateret til tegnets udtale og be-

tydning. I den anden lod hun de studerende selv opdigte „historier“ om skrifttegnene baseret på deres opbygning, mens hun i den tredje gennemgik tegnene i en slags lærerstyret udenadslære.

Resultaterne viste, at de studerende havde betydeligt lettere ved at genkende skrifttegnene efter brug af de to førstnævnte metoder end ved den rene udenadslære.

Min egen undersøgelse viser desuden, at de studerende, der enten gennem undervisningen eller på egen hånd havde lært at forstå skrifttegnenes opbygning, var bedre til at gætte sig frem til udtale og betydning af skrifttegn, de ikke kender, under læsningen. Set i sammenhæng tyder disse tre undersøgelser på, at et godt kendskab til skrifttegnenes opbygning er nyttigt i alle aspekter af indlæringen.

Ord i en sammenhæng

For at kunne læse (eller skrive) på kinesisk er det imidlertid ikke nok blot at kunne en masse skrifttegn. Skrifttegnene indgår nemlig hyppigt i ordforbindelser med hinanden og danner nye betydninger. Det kan derfor være en god øvelse en gang imellem at prøve at komme i tanker om, hvilke ordforbindelser man har set et bestemt skrifttegn i.

Ord og skrifttegn kan dog i den sidste ende ikke gøre det alene. Den sammenhæng, ordet indgår i, har nemlig også betydning for forståelsen, idet både grammatikken og handlingen i teksten bestemmer, hvordan ordet kan fortolkes. Det giver derfor på flere måder god mening at indøve ord i en sammenhæng af en sætning eller ligefrem et kort tekststykke. For det første bliver man nemlig derved fortrolig med ordets grammatiske anvendelse. For det andet kan den sammenhæng, ordet indgår i, hjælpe en til lettere at huske ordet, idet man kan forbinde det med noget konkret. I to forskellige undersøgelser (Jiang 2008, Ke 1998) er det da også bekræftet, at indøvelse af nyt ordforråd i konteksten af en sætning har en positiv indflydelse på evnen til at genkende ordene.

Læsning og talekundskaber

Mange er af den opfattelse, at for at lære at læse ordentligt på kinesisk er det vigtigt at lægge vægt på at indøve tegn og øve sig i at læse. Om end det er rigtigt, at det kræver en solid indsats at lære at læse på kinesisk, må dette imidlertid ikke ske på bekostning af talesprogsindlæringen.

Andreas Guder, der forsker i skrifttegnindlæring ved Freie Universität Berlin, påpeger, at det talte sprog bør udgøre et grundlag, som man kan bygge skrifttegnindlæringen på. Ved først at lære at bruge de nye ord i talesproget har den studerende nemlig allerede lært betydningen og udtalen at kende og kan derefter udelukke de koncentrere sig om den skrevne form. Dette betyder dog ikke nødvendigvis, at man behøver at vente med at lære tegn i det hele taget, men blot at det er en god ide at lære dem lidt forskudt i forhold til de andre aspekter af sproget.

I min undersøgelse har det vist sig, at de studerende, der bruger deres talekundskaber hyppigt, læser i et mere flydende tempo og benytter sig mindre af oversættelse under læsningen, set i forhold til dem, der ikke bruger deres talekundskaber så ofte. Det er overraskende, da mange af disse studerende samtidig gav udtryk for, at de føler, at de har forsømt at øve sig i tegn og læsning. Endnu mere overraskende er det, at de nogle gange endda klarede sig bedre end de af deres medstuderende, der anvender størsteparten af den tid, de bruger på kinesisk, til at øve tegn og læse. Noget tyder derfor på, at et godt kendskab til det talte sprog på en eller anden måde er gavnligt for evnen til at læse, måske i kraft af en større fortrolighed med brugen af ordforråd og grammatik.

Vigtige og mindre vigtige ord

Mit næste råd er, at man vælger med omhu, hvad der er vigtigt for en at lære. Det er svært at overkomme at lære det hele lige godt, derfor er det en god ide at gøre sig klart, hvilke ord det er vigtigt at lære at skrive, hvilke man blot behøver at kunne genkende, samt hvilke man bare

vil kunne bruge i talesproget. Også mens man læser, er det en god ide at være kritisk med hensyn til, hvilke ord man behøver at forstå fuldt ud.

De fleste har en klar fornemmelse for, hvilke af de nye ord i en tekst der er vigtige for forståelsen, og hvilke der ikke er. Alligevel sidder mange og slår absolut ALT op, mens de læser teksten første gang. En del af disse opslag kunne have været sparet, hvis blot vedkommende læste teksten to gange og ventede med at slå de fleste ord op til under anden gennemlæsning. På den måde sker det nemlig ofte, at man pludselig kan genkende ord, der før virkede fremmede, fordi man nu kender konteksten.

Gætteri og sund fornuft

Overdreven ordbogsbrug fører ikke kun til unødvendige opslag, men også ofte til at læseren taber tråden og mister overblikket over teksten, idet det tager for lang tid at læse et afsnit. Derfor er det en god ide at gætte sig lidt frem, mens man læser, så man kan holde tempoet oppe, og så til gengæld læse teksten to gange i stedet for én. Mange studerende kommer imidlertid med den indvending, at gætværk kan fuldstændig afspore tekstforståelsen, hvis man rammer forbi.

Dette har i min undersøgelse vist sig at være rigtigt nok – men dog kun i de tilfælde, hvor læseren fordyber sig så meget i detaljerne, at han eller hun glemmer at bruge sin sunde fornuft og forholde sig til, om gætteriet passer til resten af teksten. De, der derimod jævnlige stoppede op for at danne sig et overblik over det, de havde læst, og sammenholdt deres gæt med resten af tekstindholdet, fik ryddet op i vildfarne gæt undervejs.

I den forbindelse må man desuden også huske på, at ordbogen jo heller ikke er nogen bibel og også sagtens kan lede en på afveje, hvis man glemmer at bruge sin sunde fornuft!

Glem ikke fornøjelsen

I sidste ende skulle der jo også gerne være en mening med alle anstrengelserne. Til dem, der slider med det kinesiske år efter år, vil jeg sige: Man

bør huske at belønne sig selv en gang i mellem med noget, man synes er sjovt. Se en kinesisk film, skip lektierne, snak kinesisk med en ven fra Kina i stedet, læs et eller andet på kinesisk bare for fornøjelsens skyld, uden at slå andet end det allermost nødvendige op.

I indlæringen af et sprog er det vigtigt ikke kun at gå i dybden, men også i bredden. Man lærer også noget ved blot at skimme en tekst bare for sjov, selvom det ikke kan tælles i antal nye glosser. For jo flere gange man møder et ord i en ny kontekst, desto bedre vil man også huske det bagefter.

De dovne og sliderne

Når jeg tænker tilbage på, hvem der faldt fra på mit hold i løbet af det første år, da jeg læste på universitetet, var det ikke så meget de „dovne“, der ikke gad terpe tegn. Tværtimod endte mange af de største „sliderne“ med at falde fra, fordi de midt i deres tårnhøje krav til egne præstationer endte med at tabe formålet med det hele af syne.



Litteratur:

Guder-Manitius, Andreas (1999): Sinographemdidaktik. Heidelberg: Groos.

Jiang Xin (2008): [Research on foreign learners' acquisition of Chinese characters, words and reading]. Beijing Language and Culture University Press.

Ke, Chuanren (1998): „Effects of strategies on the learning of Chinese characters among foreign language students“. Journal of the Chinese Language Teachers Association 33: 2, s. 93-112.

Shen, Helen (2004): „Level of cognitive processing: Effects on character learning among non-native learners of Chinese as a foreign language“. Language and Education 18: 2, s. 167-182.